

**TÜRKİYE ODALAR ve BORSALAR BİRLİĞİ'NİN
ULUSLARARASI GÖREVLERİ ve KURUMLARI KAPSAMINDA
DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU SORUNUNUN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Doç.Dr.Gökhan Kürşat Yerlikaya*

Özet

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin 5174 sayılı Kanun'a istinaden çok sayıda uluslararası görev ve kurumları bulunmaktadır. TOBB'a verilen bu görev ve kurumlar, Türk ekonomisinin küresel entegrasyona ve rekabete uyum sağlamasını mümkün kılmak amacındadır. Bu amacı sağlamada DEİK'in TOBB bünyesinde bulunmasının büyük önemi bulunmaktaydı. Ancak Eylül 2014'te yapılan bir kanuni düzenlemeyle DEİK, Ekonomi Bakanlığı'na bağlandı. Dolayısıyla bu çalışmada, TOBB'un DEİK'i kaybetmesi ve sonuçları üzerine bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin Uluslararası görev ve kurumları, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu.

**EVALIATION OF UNION OF CHAMBERS AND COMMODITY
EXCHANGES OF TURKEY'S UNION INTERNATIONAL DUTIES
AND INSTITUTIONS UNDER FOREIGN ECONOMIC
RELATIONS BOARD ISSUES**

Abstract

Union of Chambers and Commodity Exchanges of Turkey of numerous on the basis of The Code No. 5174 on international duty and institutions are located. TOBB given this task and institutions, aims to enable the Turkish economy to adapt to global integration and

competition. This purpose was of great importance in ensuring the variable is included in the TOBB. But in September 2014 made a legal arrangement Foreign Economic Relations Board, was attached to the Ministry of Economy. Therefore, in this study, an assessment will be made on the loss of TOBB variables and results.

Keywords: Union Of Chambers And Commodity Exchanges Of Turkey's international duty and institutions, Foreign Economic Relations Board.

GİRİŞ

Bilindiği gibi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), odaları ve borsaları bir çatı altında toplayarak ekonomiye yön veren ve kamusal tüzel kişiliğe sahip bir meslek kuruluşudur. TOBB, Türkiye’de ilk 8 Mart 1950 tarihinde çıkarılan 5590 sayılı “*Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu*” ile ihdas edilmiştir. Daha sonra da yine 1 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5174 sayılı “Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu¹” ile TOBB’un kurumsal kişiliği, görev ve yetkileri çağın gereklerine uyarlanarak muhafaza edilmiştir.

TOBB’un 5174 sayılı Kanun’dan kaynaklanan yurtiçi ve yurtdışı birçok görevleri bulunmaktadır. TOBB’un amacı, bu yurtiçi ve yurtdışı görevleriyle hamisi olduğu odaların ve borsaların çıkarlarını korumak ve geliştirmek olduğu gibi aynı zamanda Türkiye’nin de ekonomik düzenine yön verme ve katkıda bulunmada hükümetlere yardımcı olmaktır. Bu yüzden TOBB’un, 5174 sayılı Kanun’dan sadır olan görev ve yetkileriyle önemli bir hukuki ve ekonomik güce sahip olduğunun söylenmesi gerekmektedir.

---

*Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mali Hukuk ABD Öğretim Üyesi, gkyerlikaya@gmail.com.

¹ Resmî Gazete, Tarih: 1 Haziran 2004, Sayı: 25479.

Ancak bu kadar önemli hukuki ve ekonomik güce sahip olan TOBB'un Türk hukuk dünyasında yeterli araştırmalara mazhar olduğunu söylemek zor bulunmaktadır. Yayın dünyasına bakıldığı zaman da yine TOBB'un kendisi hakkında kendisinin yaptığı çalışmaları bulunmaktadır. Oysaki TOBB'un; odalar ve borsalar bakımından sahip olduğu görev ve yetkileri, odaların ve borsaların kuruluğu, bunlara ait organlarının seçimi ve çalışma usulleri, bu organların seçilmesinde takip edilen seçim hukuku, odaların, borsaların ve TOBB'un gelirleri, mali düzenleri, bunların tabi oldukları disiplin ve ceza hukuku gibi nice çalışılması gereken cepheleri bulunmaktadır. İşte bunlardan bir tanesi de TOBB'un "uluslararası görevleri ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK)" bahsidir. Zira 5174 sayılı Kanun, TOBB'a, uluslararası ilişkiler bakımından çok önemli görev ve yetkiler yüklemiş bulunmaktadır. Ayrıca "**Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Kurul Çalışma Esasları Yönetmeliği**"² de yine uluslararası ilişkiler alanında hem TOBB'a görevler yüklemiş hem de bu alanda kurulacak olan komisyonları da düzenlemiş bulunmaktadır. Ancak TOBB'un uluslararası ilişkileri yürütmede en önemli icrai organının "Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK)" olduğunu söylemek gerekmektedir. Hal böyle iken TOBB bakımından hayati sayılacak bir kayıp yaşanmış ve 10 Eylül 2014 tarihinde gerçekleştirilen bir yasal düzenlemeyle DEİK, TOBB'un elinden alınmış ve Bakanlığı'na bağlanmıştır.

Bu çalışmada önce Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kavramsal ve kurumsal yapısına ve temsiline yer verilecektir. Daha sonra TOBB'un uluslararası ilişkiler alanındaki görevleri ve bunun için ihdas edilen komisyon ve kurullar ele alınacaktır. Böylece TOBB'un uluslararası ilişkiler alanında görevleri ile kurul ve komisyonlarının bir bütün halinde verilmesine, DEİK'in kaybının hukuki mahiyetine ve TOBB'un elinde kalan görev, yetki ve organlarla DEİK eksiğinin nasıl kapatılabileceğinin izahına gayret edilecektir.

---

² Resmi Gazete, Tarih: 12 Eylül 2005, Sayı: 25934.

1. TÜRKİYE ODALAR ve BORSALAR BİRLİĞİ'NİN KAVRAMSAL YAPISI

Hem mevzuatta hem de doktrinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kısaltılmış olarak "Birlik" ya da "TOBB" kullanılmaktadır. Nitekim 5174 sayılı Kanun da kendi içeriğinde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin yerine "Birlik" ya da "TOBB" ibarelerini kullanmaktadır. Kavram birliği olması bakımından metnin bütününde TOBB kullanımı tercih edilecektir.

TOBB'un kavramsal tanımlamasını yapabilmek için en doğru adres yine 5174 sayılı Kanun'un kendisi olmaktadır. Nitekim 5174 sayılı Kanun'un 54. maddesi, TOBB'un kavramsal tanımlamasını yapmış bulunmaktadır. Bu madde hükmüne TOBB; göre odalar ve borsalar arasındaki birlik ve dayanışmayı temin etmek, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, oda ve borsa mensuplarının mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, bunların birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak, ülkenin kalkınması, ekonominin gelişmesi için gerekli çalışmaları yapmak ve 5174 sayılı Kanun'da belirtilen hizmetleri yerine getirmek amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşu olarak tanımlanmıştır. Bu tanımla 1982 Anayasası'nın 135. maddesinin ilk paragrafında verilen "*Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir.*" içerikli tanım arasında da bir paralellik bulunmaktadır.

Bu kavramsal özelliklerinden yola çıkarak TOBB'u Anayasa ve 5174 sayılı Kanun'un emrettiği şekilde bir çeşit kamu hizmeti üreten ve

tüzel kişiliğe sahip bir kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşu olarak ifade etmek mümkün bulunmaktadır.

2. TOBB'UN HUKUKİ DAYANAĞI

Bilindiği gibi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), 5174 sayılı “**Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu**” ile düzenlenmiştir. 5174 sayılı Kanun’un amacı; ticaret ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, deniz ticaret odaları, ticaret borsaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları düzenlemeye yöneliktir. Dolayısıyla yine TOBB’un kuruluşu; TOBB’un organlarının nitelikleri-organların seçim usulleri-organlık vasfını yitirme hal ve usulleri; TOBB’un görev ve yetkileri ile çalışma usulleri; TOBB’un üyeleri ile karşılıklı hak ve yükümlülükleri ve TOBB’un gelir-harcama-bütçeye ilişkin esasları da 5174 sayılı Kanun tarafından düzenlenmiştir. Diğer taraftan 1982 Anayasası’nın³ “**Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları**” başlıklı 135. maddesi⁴ de TOBB’a anayasal bir dayanak ve himaye sağlamaktadır⁵.

³ Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18/10/1982, Resmi Gazete, Tarih: 09/11/1982, Sayı: 17863 Mükerrer.

⁴ **Madde 135-** Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir. Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz. Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar. Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler. Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir. Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir. Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içerisinde görevli hakimın onayına sunulur. Hakim,

5174 sayılı Kanun'un "Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği" başlığını taşıyan 54. maddesi genel olarak hem TOBB'un hizmet, görev ve yetki alanlarını belirlemekte hem de onun "tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşu" olduğunu kesinliğe kavuşturmuştur. Yine bu 54. madde hükmü Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kısa adının "TOBB" olduğunu merkezinin başkent Ankara'da olduğunu da kayıt altına almış bulunmaktadır.

3. TOBB'UN TEMSİLİ ve YETKİLERİ

Bu başlık altında 5174 sayılı Kanun ve ilişik mevzuatı çerçevesinde TOBB'un temsili ve yetkileri ele alınacaktır.

3.1. TOBB'un Temsili

5174 sayılı Kanun'un 55. maddesinin ikinci paragrafına göre TOBB'un hukuki temsilcisi, "**Birlik Başkanı**" olarak gösterilmiştir. Ayrıca 5174 sayılı Kanun'un 65. maddesi uyarınca Birlik Başkanı aynı zamanda TOBB Yönetim Kurulu'nun da başkanı olarak tayin edilmiştir. Ancak TOBB Başkanı aynı zamanda mensubu olduğu oda veya borsanın yönetim kurulu başkan veya üyesi ile meclis başkanlığı görevlerini yürütememektedir. Diğer taraftan 5174 sayılı Kanun'un 59. maddesi uyarınca TOBB Başkanı aynı zamanda "Yüksek İstişare Kurulu"nun da başkanlığını yapmaktadır.

Birlik başkanı ile beraber Birlik Genel Sekreterinin de önemli bir temsil gücü bulunmaktadır. Bu temsil gücü bilhassa bir "yetki" şeklinde TOBB'u bağlayan hukuki işlemlerin yapılmasında kendini göstermektedir.

Şöyle ki 5174 sayılı Kanun'un 55. maddesi uyarınca "Birlik Başkanı" kendisine TOBB Genel Kurulu veya TOBB Yönetim Kurulu tarafından verilen limitler dâhilinde TOBB adına düzenlenen taahhütname, sözleşme ve vekâletname gibi TOBB'u hukuken bağlayan

---

kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar."

⁵ Yerlikaya, Gökhan Kürşat, **Odalar, Borsalar ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin Hukuku**, 1.Baskı, Leges Yayıncılık, İstanbul, 1 Ocak 2015.

hukuki işlemleri imzalamaya münferiden yetkili kılınmıştır. Aynı usulde sağlanan bu yetki Birlik Başkanının yanı sıra TOBB Genel Sekreterine de verilmiştir.

Diğer taraftan yine TOBB adına düzenlenen taahhütname, sözleşme ve vekâletname gibi TOBB'u hukuken bağlayan hukuki işlemlerde TOBB Genel Kurulu veya TOBB Yönetim Kurulu tarafından verilen limitlerin aşılması halinde ise o zaman bu işlemleri imzalamaya Birlik Başkanı ile Genel Sekreter müştereken yetkili kılınmışlardır.

Bunların dışında bir başka temsil hali de bulunmaktadır. O da yukarıda sayılan bu hukuki işlemlerin TOBB Yönetim Kurulu tarafından yetkilendirilen bir üye ve TOBB Genel Sekreterinin müşterek imzaları ile yapmaya yetkili olmaları halidir.

3.2. TOBB'un Yetkileri

Yine 5174 sayılı Kanun'un 55. maddesi TOBB'un yetkilerini de düzenlemiş bulunmaktadır. Bu madde hükmüne göre TOBB; taşınır ve taşınmaz mal almaya, satmaya, inşa, ifraz, tevhit ve rehnetmeye, kamulaştırma yapmaya, ödünç para almaya, sosyal yardımlarda bulunmaya, okul ve derslik yapmaya, burs vermeye, bağış ve yardımlarda bulunmaya, sosyal faaliyetleri destekleme ve özendirme yardımları yapmaya yetkili kılınmıştır. Ayrıca TOBB yine 5174 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde şirket ve vakıf kurmaya veya kurulu şirketlere iştirak etmeye, derneklere ve kooperatiflere üye olmaya ve benzeri hukuki işlemler yapmaya da yetkili kılınmıştır.

4. TOBB'UN ULUSLARARASI GÖREVLERİ

5174 sayılı Kanun'un 56. maddesi, TOBB'un tüm görevlerini yirmidört fıkra halinde düzenlemiş bulunmaktadır.

Bu madde hükmüne göre TOBB'un görevleri arasında uluslararası görevler de bulunmaktadır. Nitekim 5174 sayılı Kanun'un 56. maddesinin "e, f, g, h, k, t" fıkraları, TOBB'un uluslararası alandaki muhtelif görevlerini düzenlemiş bulunmaktadır.

4.1. Türk Özel Ekonomisini Dünya Ekonomisine Entegre Etmek İçin Yabancı Ülkelerdeki Odalar ve Borsalar Alanındaki Gelişmeleri Takip Etmek

Bilindiği gibi günümüzün dünyası, serbest piyasa ekonomisini benimsemiş durumdadır. Serbest piyasa ekonomisi de küresel anlamda rekabete ve entegrasyona dayanmaktadır. Dolayısıyla çağımızda milli ekonomiler içe kapalı değil dışa açık, karşılıklı bağımlılık ve işbirliğine dayalı bir ekonomi anlayışını benimsemektedirler⁶. Bu ekonomik anlayışın en önemli mekânlarını da o ülkelerin odaları ve borsaları oluşturmaktadır. Dolayısıyla TOBB'un sürekli temas halinde olduğu yabancı odalar ve borsaların oluşturdukları farklılıkları ve gelişmeleri takip etmek ve ülke ekonomisine kazandırmak önemli bir teşebbüs olmaktadır.

İşte bu yüzden 5174 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (e) ve (k) fıkraları birer düzenleme getirerek bunları birer görev olarak TOBB'a tahmil etmiş bulunmaktadır. Nitekim bu bağlamda bu (e) fıkrası, gelişen dünya koşullarında ulusal ticaret, sanayi ve hizmet sektörlerinin gelişmesine yönelik çalışmalar yapmayı ve Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlarla olan ilişkilerde bu sektörlerin haklarını gözetmeyi TOBB'un görev alanına bırakmıştır. Buna ilaveten Avrupa Birliği mevzuatı konusunda çalışmalar yapma ve oda ve borsaları bu konularda bilgilendirme de TOBB'un görev alanı içinde tutulmuştur

Ayrıca bu (e) fıkrası hükmüne göre yabancı ülkelerdeki oda, borsa ve benzeri ilgili organizasyonlar tarafından düzenlenen raporları incelemek ve ülkemizi ilgilendiren kısımları derleyip yayınlamak da TOBB'un görev alanına tevdi edilmiştir.

Yine aynı şekilde (k) fıkrası da Türk özel sektörünün ekonomik politikalarının belirlenmesi ve dünya ekonomisi ile entegrasyonunun sağlanması için gerekli dış ekonomik ilişkilerin tesisinde ilgili kamu

---

⁶ Kotler, Philip / Jatusripitak, Somkid / Maesincee, Suvit, Ulusların Pazarlanması (Ulusal Refahı Oluşturmada Stratejik Bir Yaklaşım), 1.Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Kasım 2000, s.85, 179, 229.

kurum ve kuruluşlarına gerekli hallerde görüş vermeyi ve bu ilişkilerin yürütülmesinde yardımcı olmayı TOBB'a bir görev olarak yüklemiştir. Bu fıkra hükmüne göre TOBB, Türkiye'de özel sektörün ekonomi politikalarını dünya ekonomisi ile entegre olacak şekilde sevk ve idare etmesi gerekmektedir.

4.2. Uluslararası Toplantı, Kongre ve Fuarlar Düzenlemek ile Temsilcilikler ve İrtibat Büroları Kurmak

Küresel ekonomiye entegre olmak için yabancı ülkelerde bilhassa büyük ekonomilerde meydana gelen değişme ve gelişmeleri takip etmek gerektiği bilinen bir gerçektir. Bunun da bilinen en iyi yollarından birisi de ulusal ya da uluslararası düzeyde toplantı, kongre ya da fuarlar düzenlemektir. Nitekim bu gerçekten hareketle 5174 sayılı Kanun'un (g) fıkrası bir düzenleme getirerek bu gibi faaliyetleri TOBB'a görev olarak yüklemiştir.

İşte bu (g) fıkrası TOBB'a aşağıdaki şu görevleri yüklemiş bulunmaktadır:

- Ulusal ve uluslararası toplantı ve kongreler düzenlemek;
- Ulusal ve uluslararası toplantı ve kongrelere katılmak;
- Oda ve borsalara yurt içi fuarlar konusunda yapılan ve Birliğe intikal ettirilen müracaatları inceleyip karara bağlamak;
- Fuar şirketlerine yurt içi fuar düzenleme yetki belgesi vermek;
- Yabancı ülkeler ticaret ve sanayi odalarının vekillik, mümessillik ve muhabirliğini kabul ve ifa etmek;
- TOBB'un faaliyet alanı ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlara üye olmak veya bu tür kuruluşlar, iş konseyleri, ekonomik işbirliği komiteleri kurmak, uluslararası toplantılara katılmak;
- Yurt içinde ve yurt dışında ticaret merkezleri kurmak ve kurulmuş olanlara katılmak;
- Ekonomik ve sosyal sorunlarla ilgili etkinliklere katılmak; gerektiğinde bu tür faaliyetleri teşvik etmek, maddi destekte bulunmak;

- Yabancı ülke oda ve birlikleri ile işbirliği komiteleri kurmak, bunlarla kapsamlı ve etkin işbirliği yapmak.

4.3. Yabancı Ülkelerde Temsilcilikler ve İrtibat Büroları Kurmak

Ayrıca 5174 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (h) fıkrası uyarınca da ülkemizdeki ve yabancı ülkelerdeki Türk veya Türk-yabancı ticaret, sanayi ve deniz ticaret odalarına gerektiğinde yardımlar yapmak ve yine gerektiğinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın izni ile yurt içinde ve yurt dışında temsilcilikler ve irtibat büroları kurmak da TOBB'un görev alanı içinde bulunmaktadır.

4.4. Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Milli Komitesini Kurmak ve Faaliyetlerini Yürütmek

5174 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (f) fıkrası, "Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Milli Komitesi"ni kurmayı ve faaliyetlerini yürütmeyi de yine TOBB'un görev alanına bırakmıştır. Bilindiği gibi 1923 yılından beri faaliyette olan Milletlerarası Ticaret Odasının (International Chamber of Commerce / ICC) merkezi Paris'te bulunmaktadır⁷.

Türkiye'de Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Milli Komitesi'nin kuruluşu şöyle gerçekleşmiştir. 1934 yılında kurulan Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Milli Komitesi (ICC Türkiye), Bakanlar Kurulu Kararı ile 1945 yılında "Milli" adını alarak yapılanmasını tamamlamış ancak "ICC Türkiye"nin çalışmalarının genişletilmesi amacıyla, Komitenin kuruluş ve işlerinin yürütülmesi görevi, 1950 yılında 5590 sayılı Kanun ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine verilmiştir. "ICC Türkiye" 18 Mayıs 1953 tarihinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde yeniden yapılanmış olup 27 üye ile işe başlayan Komitenin 1955 yılında toplam 120 üyesi olmuştur. Bugün "ICC Türkiye"nin 250'ye yakın üyesi bulunmaktadır⁸.

---

⁷Yılmaz, Halil, Uluslararası Tahkim Örgütlenmeleri, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/tekmakale/2004-2/5.pdf>, s.93, Erişim Tarihi (ET): 12.01.2015.

⁸ <http://icc.tobb.org.tr/icct-kurulusyapi.php>; Bkz. ICC Türkiye Yönetim Kurulu, <http://icc.tobb.org.tr/icct-yonetimkurul.php>, ET: 12.01.2015.

Milletlerarası Ticaret Odası Milli Komiteleri, iş dünyası kuruluşları arasında ICC'yi benzersiz kılan küresel bir ağ oluşturup ICC üyeleri kuruluşun politikalarını şekillendirmekte ve kendi milli komiteleri aracılığıyla iş dünyasının kaygılarını hükümetlere iletmektedir. Milli komitesi henüz kurulmamış ülkelerde şirketler, bireysel olarak ICC'nin doğrudan üyesi olabilmektedirler. Günümüzde ICC'nin 95 ülkede milli komitesi ve toplam 130 ülkeden de üyesi bulunmaktadır⁹.

4.5. Ticari Anlaşmazlıklarda Görev Alacak Tahkim Kurumlarını ve Uygulanacak Tahkim Şartlarını Oluşturmak

Yine 5174 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (t) fıkrası da; yurt içinde ve uluslararası ticari anlaşmazlıklarda görev alacak tahkim kurumlarını ve uygulanacak tahkim şartlarını oluşturmak ve tahkim konusunda odalarca yapılacak çalışmalarını desteklemek görevini TOBB'a havale etmiş bulunmaktadır.

TOBB da bu hususta yasal ve kurumsal oluşumlarını hazırlamış ve "tahkim divanı" nı kurmuş bulunmaktadır. TOBB'un Tahkim Divanı; Türk firmalarının kendi aralarındaki veya yabancı firmalar arasındaki ya da yabancı firmaların kendi arasındaki ticari ve sınai alanda çıkacak ihtilafları halletmeye yetkili bulunmaktadır¹⁰.

TOBB Tahkim Divanının çalışabilmesi için TOBB tarafından "Tahkim Tüzüğü" ihdas edilmiştir. Dolayısıyla TOBB tahkiminin çalışma usul ve esasları Tahkim Tüzüğü tarafından düzenlenmiştir. Taraflar, TOBB'un hakemliğine başvurmak üzere anlaşmışlarsa, TOBB'un Tahkim Tüzüğü hükümlerini de aynen kabul etmiş sayılmaktadırlar.

TOBB Tahkim Divanının yargı yolundan yararlanabilmek için, her tacir ve sanayicinin, yaptıkları sözleşmelere, "**Bu Sözleşmeden veya Bu Sözleşme İle İlgili Olarak Doğacak İhtilaflar, TOBB Tahkim Tüzüğü**

⁹ <http://icc.tobb.org.tr/icc-millikomite.php>, ET: 12.01.2015. ICC Milli Komiteleri için **Bkz.** <http://iccwbo.org/worldwide-membership/national-committees>.

¹⁰ <http://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Documents/Tahkim/1-TOBB%20Tahkimi.doc>, ET: 18.01.2014.

Hükümleri Uyarınca Tahkim Yoluyla Halledilir” kaydını (tahkim şartını) koymaları gerekmektedir¹¹.

5. ULUSLARARASI İLİŞKİLER ALANINDA KURULAN KOMİSYONLAR

Görüldüğü gibi yukarıda TOBB’un uluslararası alandaki görev ve yetkileri izah edilmiştir. TOBB’un uluslararası alandaki bu görev ve yetkilerinin bazı organlar eliyle icra edilmesi gerekmektedir. Nitekim TOBB da bu uluslararası ilişkiler alanındaki görevlerini bu alanda kurulan komisyonlara havale etmiş bulunmaktadır. Söz konusu bu komisyonlar, 5174 sayılı Kanun’un 62. maddesinin (e) fıkrasına istinaden çıkarılan **“Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Kurul Çalışma Esasları Yönetmeliği”** tarafından düzenlenmiştir.

Bu Yönetmeliğin 16. maddesi “komisyonların kuruluşu” nu düzenlemektedir. Bu madde hükmüne göre: TOBB Genel Kurulu, çalışmalarını kolaylaştırmak veya çabuklaştırmak amacıyla belirli konularda esas ve geçici komisyonlar kurabilmekte veya kurulmuşları kaldırabilmektedir. TOBB Genel Kurulu, bir konunun incelenmesini birden çok komisyondan oluşacak karma komisyonlara da verebilmekte veya komisyonlarla TOBB Yönetim Kurulu’nun ortak çalışmasını da isteyebilmektedir. Komisyonlar, TOBB Genel Kurulu toplantısı sırasında seçilmektedirler.

Yönetmeliğin 40. maddesiyle komisyonların yetkileri de düzenlenmiştir. Buna göre komisyonlar, yalnız kendilerine havale edilen işleri incelemekte ve görüşlerini bildirmektedirler. Komisyonlar, kendilerine gelen teklifleri aynen veya değiştirerek yahut birleştirerek kabul veya reddedebilmektedirler.

“Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Kurul Çalışma Esasları Yönetmeliği”nin 17. maddesi¹², uluslararası ilişkiler alanında iki

---

¹¹<http://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Documents/Tahkim/1-TOBB%20Tahkimi.doc>, ET: 18.01.2014.

¹² Madde 17- Genel Kurulun esas komisyonları şunlardır: a) Hesapları İnceleme Komisyonu. b) Mevzuat Komisyonu. c) Ekonomik Raporu İnceleme Komisyonu. d)

komisyon kurulmasını öngörmüştür. Bunlar da “Dış İlişkiler Komisyonu” ve “Avrupa Birliği Uyum Komisyonu”ndan ibaret bulunmaktadır.

Bunun dışında Yönetmeliğin 17. maddesinin (j) fıkrası uyarınca TOBB Genel Kurulu, diğer esas komisyonlar da belirleme yetkisine haiz bulunmaktadır. Bu Yönetmeliğin 27. maddesine göre TOBB Genel Kurulu'nca belirlenecek diğer esas komisyonlar, kuruluş amaçlarına ilişkin konuları incelemek ve sonuçlarını TOBB Genel Kurulu'na sunmakla görevli ve yetkili bulunmaktadırlar.

5.1. Dış İlişkiler Komisyonu

Yönetmeliğin 23. maddesi “Dış İlişkiler Komisyonu”nu düzenlemiş bulunmaktadır. Bu madde hükmüne göre “Dış İlişkiler Komisyonu”, Türkiye'nin dış politika öncelikleri çerçevesinde, Türkiye-ABD ilişkileri, genel olarak Ortadoğu, Kuzey Afrika ve özellikle Irak, İran Suriye ve İsrail-Filistin, Kafkaslar, Balkanlar ve Dünya Ticaret Örgütü, OECD gibi ülke, bölge ve örgütlerle ilişkiler hususunda çalışmalar yapmakla görevli bulunmaktadır. Ayrıca TOBB Başkanı'nın havale edeceği konuları incelemek, rapor hazırlamak ve TOBB Genel Kurulu'na sunmakla da görevli ve yetkili bulunmaktadır.

5.2. Avrupa Birliği Uyum Komisyonu

Yine Yönetmeliğin 22. maddesi de “Avrupa Birliği Uyum Komisyonu”nu düzenlemiş bulunmaktadır. Buna göre Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerinin iş dünyasını ilgilendiren konularını takip etmek, TOBB Başkanı'nın havale edeceği konuları incelemek, rapor hazırlamak ve TOBB Genel Kurulu'na sunmakla görevli ve yetkili bulunmaktadır.

6. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU (DEİK)

Bilindiği üzere Türk özel sektörünün dış ekonomik ilişkilerini yürütme görevini üstlenen ve Kasım 2013 itibarı ile 750 üye şirketi, 42 Kurucu Kuruluşu, 115 İş Konseyi, 148 Ticaret-Sanayi Odası, Borsa-Oda

---

Dilekleri İnceleme Komisyonu. e) Avrupa Birliği Uyum Komisyonu. f) Dış İlişkiler Komisyonu. g) Vergi Komisyonu. h) Ekonomi Politikası Komisyonu. ı) Basın ve Yayın Komisyonu. j) Genel Kurulca belirlenecek diğer esas komisyonlar.

Temsilciliği ve 3 Yurtdışı Temsilciliği bulunan “Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu/DEİK”, dönemin Başbakanı Turgut Özal’ın talimatıyla ve özelleştirme politikası gerekçesiyle 1986 yılında TOBB’un öncülüğünde kurulmuş ve 1 Ocak 1987 tarihinde faaliyete geçmiştir¹³.

DEİK, ilk olarak 1 Haziran 2004’te yürürlüğe giren 5174 sayılı Kanun’un 58. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak daha sonra DEİK’i düzenleyen 5174 sayılı Kanun’un 58. maddesi, 10 Eylül 2014 tarihinde çıkarılan 6552 sayılı “*İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun*”un¹⁴ 144. maddesi ile önemli bir kısıtlamaya uğratarak 3, 4 ve 5. fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır¹⁵. Böylece DEİK’in kurumsal varlığı, yetkileri ve icrai gücü TOBB’un elinden alınarak Ekonomi Bakanlığı’na bırakılmıştır. Ekonomi Bakanlığı da “637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin¹⁶ 36. maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak hazırlanan ve 20 Eylül 2014 tarihinde yürürlüğe giren “*Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*¹⁷”i yayımlayarak DEİK’e bir yön vermiştir.

---

¹³ Pakdemirli, Ekrem, DEİK, <http://www.egedesonsoz.com/yazar/DEIK/8184/>, 16 Eylül 2014 Salı, ET: 17.10.2014.

¹⁴ Resmi Gazete, Tarih: 11 Eylül 2014, Sayı: 29116.

¹⁵ **3.Fıkra:** Birliğin gözetim ve denetimi altında özel sektörün dış ekonomik ilişkilerini yürütmek üzere, özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip, kuruluş ve faaliyet amaçları aynı olan ve Birlikçe belirlenecek özel sektör kuruluşlarından Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu oluşur. Kurulun kısa adı DEİK’tir. Kurul ikili ekonomik ilişkilerini, yönetim kurulunun kararları doğrultusunda iş konseyleri aracılığı ile yürütür. **4.Fıkra:** Kurul ile iş konseylerinin görev ve yetkileri teşkilatlanma ve işleyişleri, organları, bütçeleri, yönetim ve denetimleri ile üyeliğe ilişkin esaslar Birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. **5.Fıkra:** Kurulun bütçesi, kurucu kuruluşların Kurul yönetim kurulu tarafından belirlenen yıllık üyelik aidatlarından, iş konseyi üyelik aidatlarından, Birliğin ödeyeceği katkı payı ve diğer gelirlerden oluşur. Kurul bütçesini Birlik denetler.

¹⁶ Karar Tarihi: 3 Haziran 2011, Resmi Gazete, Tarih: 8 Haziran 2011, Sayı: 27958 Mükerrer.

¹⁷ Resmi Gazete, Tarih: 20 Eylül 2014, Sayı: 29125. **Eski DEİK Yönetmelikleri için Bkz.:** Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, Tarih: 6 Aralık 2013, Sayı: 28843; Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Resmi

6.1. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunun Amacı

5174 sayılı Kanun'un 58. maddesi DEİK'in amacı hakkında sarıh bir açıklamada bulunmamıştır. Ancak bu 58. maddenin başlığı olan **“Türk-yabancı veya yabancı-Türk odalar ile Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu”**ndan Türk ve yabancı odalar arasında karşılıklı ilişkileri düzenleme gibi zımni bir gaye hissedilmektedir. Bunun için 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesinin içeriğine bakıldığında ise burada DEİK'in Türkiye ile diğer ülkeler arasında ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktan bahsedilmektedir. Hatta bu amacın gerçekleştirilmesi için Dışişleri Bakanlığı'nın görüşünün ve TOBB'un izninin alınması suretiyle tek taraflı veya çok taraflı Türk-yabancı veya yabancı-Türk ticaret, sanayi ve deniz ticaret odası adı ile derneklerin kurulması öngörülmektedir¹⁸.

Diğer taraftan DEİK'in amacı “Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” in 1. maddesi tarafından sarıh bir şekilde tanzim edilmiştir. Bu madde hükmüne göre bu Yönetmeliğin amacı; özel sektörün dış ticaret, uluslararası yatırım, hizmetler, müteahhitlik, lojistik başta olmak üzere tüm dış ekonomik ilişkilerini yürütmek ve iş dünyasının ihracatı artırma ve iş geliştirme çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla kurulan Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunun ve bu Kurula bağlı olarak faaliyet gösteren iş konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Gazete, Tarih: 23 Haziran 2008, Sayı: 26915; Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu Ve İş Konseyleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, Tarih: 27 Kasım 2005, Sayı: 26006.

¹⁸ Diğer taraftan müşterek odaların, izlenme ve denetlenme esasları, TOBB Yönetim Kurulu'nun teklifi ve Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle tespit olunmuştur. Bu odalardan yurt dışında kurulmuş olanların faaliyetlerinin izlenmesi, yurt içindekilerin çalışmalarının denetlenmesi ve izlenmesi, TOBB tarafından yapılmaktadır. Bu şekilde kurulan dernekler, bu maddede yer alan hükümler dışında, genel hükümlere tabidir. 58. maddenin birinci fıkrası uyarınca kurulan dernekler dışındaki tüzel kişiler, ticaret, sanayi ve deniz ticaret odası adını kullanamamaktadırlar. Bu konuda **Bkz.** “Türk-Yabancı, Yabancı-Türk Ticaret, Sanayi ve Deniz Ticaret Oda Derneklerinin Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”, Resmi Gazete, Tarih: 6 Nisan 2007, Sayı: 26485.

6.2. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunun Organları

Yine “Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”in 6. maddesi DEİK’in organlarını düzenlemiş bulunmaktadır. Buna göre DEİK’in organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu, İcra Kurulu, Denetim Kurulu, İş Konseyleri, Yüksek İstişare Kurulu ve Danışma Kurulu’ndan ibaret bulunmaktadır.

6.3. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunun Görevleri ile Ekonomi Bakanlığı’nın Görevleri

Sorunun irdelenmesine katkıda bulunmak için DEİK’in görevleri ile Ekonomi Bakanlığı’nın görevleri arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu da sergilemek gerekmektedir. Bunun için de her ikisinin de kendi mevzuatlarınca tanzim edilen görevleri belirtmek gerekmektedir.

6.3.1. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunun Görevleri

“Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”in 5. maddesi, DEİK’in görevlerini tanzim etmiş bulunmaktadır. Bu görevler aşağıdakilerden ibarettir:

- Türkiye’nin yabancı ülkeler veya uluslararası topluluklarla olan ekonomik, ticari, sınai ve mali ilişkilerini izlemek, bu tür ilişkilerin kurulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak.
- Türkiye’nin dış ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesi, karşılaşılabilecek sorun ve engellerin çözümü için ilgili kurum ve kuruluşlara görüş ve öneriler sunmak.
- Türkiye’nin ihracatının artırılmasına ve üretim ve ihracata dönük uluslararası yatırımların özendirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.
- Davet edilmesi halinde görev alanına giren konularda özel sektörü temsilen uluslararası veya hükümetler arası müzakerelere katılmak.
- Uluslararası ekonomik ilişkilerdeki gelişmeleri göz önünde bulundurarak çeşitli ülkeler, bölgeler, kurumlar ile ilişkilere yönelik sektörler itibarıyla veya genel ekonomik konularda

stratejiler hazırlamak ve bu stratejileri ilgili kurum ve kuruluşlara önermek.

- Türkiye ile yabancı ülkeler veya uluslararası topluluklar arasında iş olanaklarını araştırmak, mevcut olanakların harekete geçirilmesine ve iş fırsatlarının değerlendirilmesine yardımcı olmak.
- Türkiye'de yatırım ortamının iyileştirilmesi ile ilgili girişimlere katkıda bulunmak ve yatırım olanaklarının yurt dışında tanıtımına yönelik etkinlikler yapmak.
- Ortak yatırımlara girebilecek veya birlikte üçüncü ülkelerde ortak yatırım yapabilecek yerli veya yabancı girişimcilere Yönetim Kurulunca belirlenen ilkeler çerçevesinde yol göstermek.
- Yabancı ülkeler veya uluslararası topluluklardaki ekonomik ve sektörel gelişmeler, dış ticaret rejimi, yabancı sermaye ve gümrük mevzuatı konularında bilgi derlemek, girişimcilerin bu yöndeki bilgi taleplerini Yönetim Kurulunca belirlenen ilkeler çerçevesinde karşılamak.
- Türk dış ticaret rejimi, yabancı sermaye ve gümrük mevzuatındaki değişiklikleri iş konseyleri aracılığı ile yabancı ülkeler veya uluslararası topluluklardaki muhatap kuruluşlara duyurmak.
- Türkiye, yabancı ülkeler veya uluslararası toplulukların dış ekonomik ilişkileri ile ilgili bilgi ve istatistikî verileri toplamak, Yönetim Kurulunca belirlenen şartlarla ilgililerin yararlanmasına açık bilgi bankaları kurmak.
- Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinde başarılı sonuçlar elde etmesini sağlamak üzere yurt içinde veya yurt dışında tanıtım faaliyetlerinde bulunmak.
- İkili ekonomik ilişkileri Yönetim Kurulu kararları doğrultusunda iş konseyleri aracılığıyla yürütmek.

- Çok taraflı kurum ve kuruluşlar ile ilişkileri yürütmek.
- İş konseyi bulunmayan ülkeler ile ilgili faaliyetleri Yönetim Kurulunun belirleyeceği ilkeler çerçevesinde yürütmek.
- İş konseylerini kurmak ve gerektiğinde sona erdirmek için Bakanlığa öneride bulunmak.

6.3.2. Ekonomi Bakanlığı'nın Görevleri

Diğer taraftan “637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin 2. maddesi ile de Ekonomi Bakanlığı'nın görevleri tanzim edilmiştir. Bu madde hükmüne göre Ekonomi Bakanlığı'nın görevleri aşağıdakilerden ibarettir:

- Dış ticaret hizmetlerine ilişkin ana hedef ve politikaların belirlenmesine yardımcı olmak ve belirlenen dış ticaret politikasını geliştirmek ve yürütmek.
- Ekonomik faaliyetlerin dış ticarete dönük yapılandırılması için gerekli tedbirleri almak, uygulamak ve bu tedbirlerin ilgili kamu ve özel kurum ve kuruluşlarca uygulanmasının ve koordinasyonunun sağlanması konusunda çalışmalar yürütmek.
- Dış ticaretin ülke ekonomisi yararına yapılması amacıyla ürün ve yurtdışı müteahhitlik dâhil uluslararası hizmet ticaretine ilişkin gerekli her türlü tedbiri almak.
- Kamu kurum ve kuruluşlarına çeşitli mevzuatla verilmiş yetki ve görevlerin kullanımında dış ticarete dair politikaların uygulanmasına ilişkin esasları düzenlemek ve koordine etmek.
- Dünya ticaretinden alınan payın artırılmasını ve sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak üzere ihracatın pazar ve ürün çeşitliliğini genişletmeye yönelik gerekli tedbirleri almak ve buna yönelik destek yöntemlerini geliştirmek ve uygulamak.

- İthalatın ülke ekonomisinin yararına gerçekleştirilmesi ve yerli sanayinin korunması ile ilgili gerekli tedbirleri almak ve ticaret politikası savunma araçlarını uygulamak.
- Diğer kurum ve kuruluşların dış ticaret politikasını etkileyen faaliyet, temas ve düzenlemelerinin, genel dış ticaret politikasına uygunluğunu sağlamak, ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği halinde söz konusu faaliyet, temas ve düzenlemelerin koordinasyonunu ve yürütülmesini temin etmek.
- Türkiye Cumhuriyetinin yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlarla olan ikili, bölgesel ve çok taraflı ticarî ve ekonomik ilişkilerini düzenlemek, yürütmek ve bu konularda ilgili mevzuatı çerçevesinde anlaşmalar yapmak, uluslararası kuruluşların Bakanlığın yetki ve görev alanına giren konulardaki çalışmalarını takip etmek ve bu konularda görüş oluşturmak.
- Ülke kalkınmasında yabancı sermayeden beklenen katkıları sağlamak ve yönlendirmek amacıyla gerekli tedbirleri almak.
- Yatırım teşviklerinin ülke ekonomisi yararına etkin bir şekilde düzenlenmesini temin amacıyla ihtiyaç duyulan mevzuatı hazırlamak, uygulamak, uygulamayı takip etmek, değerlendirmek ve gerekli tedbirleri almak.
- Dış ticarete konu ürünlerin güvenli, mevzuata ve standartlara uygun olmasını sağlamak, bu amaçla ithalatta ve ihracatta denetim yapmak ve yaptırmak, ticarete teknik engellerin önlenmesine ilişkin çalışmalar yürütmek, ürün güvenliği, teknik düzenlemeler ve denetimlere dair mevzuat, politika ve uygulamaları koordine etmek.
- Dış ticarete dair konularda Avrupa Birliği ile ilişkileri ve uyum çalışmalarını yürütmek.

- Türkiye İhracatçılar Meclisi ve İhracatçı Birliklerine ilişkin çalışmalarını yürütmek.
- Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.

6.4. DEİK'in Ekonomi Bakanlığına Devrinin Hukuki Mahiyeti

Yukarıda görüldüğü gibi DEİK'in görevleri ile Ekonomi Bakanlığı'nın görevleri arasında bir paralellik bulunmaktadır. Bu paralellik DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na devredilmesine mantıklı bir gerekçe oluşturabilmektedir. Ancak doktrinde DEİK'in TOBB'dan alınıp Ekonomi Bakanlığı'na bağlanması çokça tartışılmış ve DEİK'in tabiri caizse kamulaştırıldığı ileri sürülmüştür. Bu tartışmaların ana doğrultu noktasını; TOBB'un bir sivil toplum örgütü olduğu ve buna bağlı kurum ve kuruluşlar gibi DEİK'in de TOBB'un bir parçası olduğu hususu oluşturmuştur¹⁹. **Pakdemirli**; serbest ekonominin ve özelleştirmenin egemen olduğu bir dünyada TOBB gibi bir kurumun uzun süre hükümetlerin uydusu olamayacağı ve özel sektörün her zaman devletten daha kârlı davrandığı gibi mülahazalarla DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmasını doğru bulmamaktadır. Bu ekonomik ve politik mülahazaların yanı sıra konuyu pozitif hukuk açısından da ele almak lazım gelmektedir.

Bilindiği 1982 Anayasası ile belirlenen devlet düzenimiz, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti esaslarına dayanmaktadır²⁰. Nitekim Anayasa'nın 5. maddesi de devletin temel amaç ve görevlerini bu esaslara dayandırmaktadır. Diğer taraftan egemenlik Türk Milleti'nden sadır olup ancak bu egemenlik yetkili organlar eliyle kullanılmakta olup hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmamaktadır. Yani hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi

---

¹⁹ Bkz. *Pakdemirli*.

²⁰ *Özbudun*, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, 8.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s.69 vedevamı.

kullanamamaktadır²¹. Diğer taraftan yasama yetkisi Türk Milleti adına TBMM'nin olup bu yetki devredilememektedir. Yine Anayasa'ya göre yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından Anayasa'ya uygun olarak kullanılmakta ve yerine getirilmektedir²².

Diğer taraftan 1982 Anayasası'nın "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" başlıklı 135. maddesinin ilk paragrafında verilen "*Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir.*" ifadesiyle TOBB'un anayasal dayanağını ve himayesini de ihdas etmiştir.

Bu anayasal kurallar çerçevesinde DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na tevdiini irdelemek gerekmektedir.

Bilindiği gibi DEİK'in TOBB bünyesinde ilk ihdas edildiği yıl olan 1987'de TBMM'den sadır olmuş herhangi bir düzenlemeyle ya da hükümet kararıyla kurulmamıştır. O dönemin ekonomi politikası gereği bir hükümet ya da Bakan direktifiyle TOBB'a ihsas edilmiş ve böyle kurulmuştur²³. Bilindiği kadarıyla da DEİK, TOBB bünyesinde TOBB'un kendi iç işlemiyle kurulmuş ve yıllarca faaliyetine devam etmiştir. DEİK'in TOBB bünyesinde yasal anlamda kuruluşunu 1 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesi ile mümkün olabilmıştır. Dolayısıyla 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesi yukarıda bahsedilen anayasal kurallara uygun olarak yasama organının çıkardığı bir

²¹ Güneş, Turan, Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 191-173, Sevinç Matbaası, Ankara, 1965, s.5 vedevamı.

²² Arslan, Süleyman / Akylmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil, **İdare Hukuku Mevzuatı**, 10.Baskı, Seçkin, Ankara, 2014, s.16, 64

²³ Pakdemirli.

yasa ile yine anayasa ile tanzim ve tavzih edilmiş bir kamu tüzel kişiliğine sahip meslek kuruluşuna bırakılmıştır. Dolayısıyla anayasal ilkeler ve demokratik meşruiyet gereği DEİK bir yasa hükmü ile TOBB'a bırakılmıştır. Hukuk devleti ve yasal idare ilkeleri bakımından tüm kamusal etkinliklerin yasal bir rejime sahip olması gerekmektedir. İşte bu yüzden DEİK gibi bir kurumun yasal bir düzenlemeye sahip olması haklar, yetkiler, sorumluluklar ve yaptırımlar bakımından önem arz etmektedir. Burada farkedileceği üzere önemli olan DEİK'in anayasal ilkelerin öngördüğü şekilde yasama sürecinden geçip o alanı düzenleyen bir kanunun bulunmasıdır. Dolayısıyla usulde paralellik ilkesi gereği DEİK'i TOBB'un uhdesine bırakan TBBM iradesi aynı şekilde DEİK'i TOBB'dan alıp başka bir kurumun uhdesine de devredebilir. Bu anlamda yasama organının iradesinin böyle tecelli etmesi önemlidir. Bu durumda anayasal düzlemde yasama organının iradesinin tecellisi bakımından pozitif hukuk DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmasını tasdik eder niteliktedir. Biçimsel olarak yapılan yasama işlemi usule uygun gözükmektedir.

Diğer taraftan DEİK'in TOBB'dan alınıp Ekonomi Bakanlığı'na aktarılmasını sağlayan kanuni değişikliğin içeriği yönünden de incelemek gerekmektedir. Bunun içinde bir torba kanun olan 6552 sayılı Kanun ile kaldırılan 58. maddenin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarına bakmak gerekmektedir. Yani bu fıkraların içeriğinde ne olduğuna, TOBB'a ne gibi etki ve yetki alanlarının bırakıldığına ve bunların TOBB'dan alınmasının TOBB'un anayasal himaye altındaki görevlerini ifa etmede bir sekte meydana getirip getirmediğine bakmak gerekmektedir. Bunun için 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesini; kaldırılan ve kaldırılmayan fıkralarıyla bir bütün olarak tahlil etmek gerekmektedir. Buna göre 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesi kaldırılan fıkraları da dâhil olmak üzere aşağıdaki gibidir:

“Türkiye ile diğer ülkeler arasında ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak, tek taraflı veya çok taraflı Türk- yabancı veya yabancı-Türk ticaret, sanayi ve deniz ticaret odası adı ile kurulacak dernekler için

Birliğin izni aranır. Müşterek odaların, izlenme ve denetlenme esasları, Birlik Yönetim Kurulunun teklifi ve Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle tespit olunur. Bu odalardan yurt dışında kurulmuş olanların faaliyetlerinin izlenmesi, yurt içindekilerin çalışmalarının denetlenmesi ve izlenmesi, Birlik tarafından yapılır. Bu şekilde kurulan dernekler, bu maddede yer alan hükümler dışında, genel hükümlere tabidir.

Birinci fıkra uyarınca kurulan dernekler dışındaki tüzel kişiler, ticaret, sanayi ve deniz ticaret odası adını kullanamazlar.

Birliğin gözetim ve denetimi altında özel sektörün dış ekonomik ilişkilerini yürütmek üzere, özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip, kuruluş ve faaliyet amaçları aynı olan ve Birlikçe belirlenecek özel sektör kuruluşlarından Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu oluşur. Kurulun kısa adı DEİK'tir. Kurul ikili ekonomik ilişkilerini, yönetim kurulunun kararları doğrultusunda iş konseyleri aracılığı ile yürütür. (Mülga)

Kurul ile iş konseylerinin görev ve yetkileri teşkilatlanma ve işleyişleri, organları, bütçeleri, yönetim ve denetimleri ile üyeliğe ilişkin esaslar Birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. (Mülga)

Kurulun bütçesi, kurucu kuruluşların Kurul yönetim kurulu tarafından belirlenen yıllık üyelik aidatlarından, iş konseyi üyelik aidatlarından, Birliğin ödeyeceği katkı payı ve diğer gelirlerden oluşur. Kurul bütçesini Birlik denetler.” (Mülga)

Bakıldığında; 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesinin üç, dört ve beşinci fıkralarının ilga edilmesiyle DEİK kati surette TOBB'dan koparılmış bulunmaktadır. Yani DEİK konusunda TOBB ve Ekonomi Bakanlığı arasında bir görev yetki paylaşımına gidilmemiş tam aksine DEİK tamamen Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmış bulunmaktadır.

Bu durumda bu 58. maddenin yürürlükte kalan birinci ve ikinci fıkrasına baktığımızda ise TOBB'a sadece Türkiye ile diğer ülkeler arasında ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak, tek taraflı veya çok taraflı Türk- yabancı veya yabancı-Türk ticaret, sanayi ve deniz ticaret odası adı ile kurulacak dernekler için “**TOBB İzni**” bırakılmıştır. Bunun

dışında yine TOBB'a; müşterek odaların izlenme ve denetlenme esaslarını havi bir Yönetmeliğin Bakanlıkça çıkarılmasında TOBB'un da teklifinin alınması hususu bırakılmıştır. Ayrıca bu odalardan yurt dışında kurulmuş olanların faaliyetlerinin izlenmesi, yurt içindekilerin çalışmalarının denetlenmesi ve izlenmesi, de yine TOBB'a bırakılmıştır.

Meseleye karşı açıdan bakıldığında ise 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesinin yürürlükte kalan fıkralarının DEİK üzerinde TOBB'a hiçbir yetki ve insiyatif bırakmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesinin mülga fıkralarına bakıldığında ise TOBB'un DEİK üzerinde ne çok yetkisi olduğu farkedilmektedir. Konunun bu cephesi özetlenirse denilebilir ki DEİK, yasama organının iradesine bağlı olarak TOBB'dan alınmış ve Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmıştır. Dolayısıyla şekil bakımından DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmasında bir sorun gözükmemektedir.

Diğer taraftan DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanması hususuna bir de esas yönünden bakmak gerekmektedir. Meseleye esas yönünden bakıldığında ise DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmasında sebep, amaç, görev ve yetki bakımından irdelemek gerekmektedir.

Mesele, sebep bakımından incelendiğinde; kanunkoyucu, DEİK'in TOBB'dan alınıp Ekonomi Bakanlığı'na irade buyurmuştur. Kanunkoyucu bu iradeyi neşet ettirirken kamu yararı ve kamu hizmeti amacıyla hareket etmiştir. Zira kanunkoyucu da yasama yetkisini icra ederken kamu yararı ile davranması gerekmektedir. Yine bilindiği gibi tartışmalı bir kavram olan kamu hizmetinin en tartışmasız yönü; kamu hizmetini kuranların iradesi ve buna dair oluşturulan pozitif düzenlemelerdir²⁴. Böylece kanunkoyucu, piyasa tarafından ifa edilen bir hizmeti, kamu hizmeti statüsüne taşımakla o hizmeti bir kamu hizmetine dönüştürebilmektedir. Bu durumda kamu hizmetine statüsüne giren o hizmetin esasında bir kamu hizmeti olmadığı akademik anlamda hukuki

---

²⁴ Tan, Turgut, Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmeti Yaklaşımı, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg8/turguttan.pdf, s.235, ET: 26.01.2015.

ve mali tartışmalara konu olabilmektedir. Bu bağlamda DEİK adlı kamu hizmetinin başlangıçta TOBB tarafından ifa edilmesi ve sonradan Ekonomi Bakanlığı'na bağlanması hususu da yukarıdaki açıklamalara paralel bir durum arz etmektedir. Zira burada kanunkoyucunun iradesi, DEİK gibi bir kamu hizmetini Ekonomi Bakanlığı'nın tabiyetine bağlamaktır. Bu sebeplerden ötürü kanunkoyucu, DEİK'i Ekonomi Bakanlığı'na bağlamada kamu yararı sebebiyle hareket etmiştir ki idare hukuku doktrininde çoğu zaman sebep unsuru, amaç unsuru ile aynı hüviyete bürünmektedir. Dolayısıyla kanunkoyucunun DEİK'i Ekonomi Bakanlığı'na bağlamadaki sebep unsuru nasıl kamu yararı ise aynı şekilde amaç unsuru da yine kamu yararı olmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de bazı kararlarında; Anayasaya uygun olması koşuluyla kamusal ihtiyaçların gerekli kıldığı hallerde yasama organı, herhangi bir alanı yasal statü içine alarak bir kamu hizmeti tesis edebilir demektedir²⁵.

DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanması meselesini, görev ve yetki bakımından da irdelemek gerekmektedir. Yukarıda kamu hizmeti noktasında yapılan tartışmaların bir benzeri “görev ve yetki” için de geçerlidir. Zira kanunkoyucu bir kamu hizmetini ifa etmede kimin görevli ve yetkili olabileceğini düzenleme yetkisini haizdir. Zira kanunkoyucu sıfatıyla ve Türk Milleti adına hareketle TBMM, anayasallık blokuna ve temel hak ve özgürlüklere aykırı olmamak koşuluyla istediği yasal düzenlemeyi yapabilmektedir. Bu bağlamda anayasal bir kurum olan, kamu tüzel kişiliğine sahip bulunan meslek kuruluşlarının ifa ettiği bir hizmetin ondan alınarak erkler fonksiyonundan yürütme fonksiyonunun bir üyesi olan Ekonomi Bakanlığı'na bağlanması işlemi “görev ve yetki” bakımından da hukuka aykırı bir durum bulunmamaktadır. Diğer taraftan dış ekonomik ilişkiler gibi bir kamu hizmetinin TOBB'dansa Ekonomi Bakanlığı'na bağlanması kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir sonucu olan yürütme organının içinde olması daha güçlü bir hukuki tabana ve demokratik meşruiyete sahip olacaktır. Nitekim “Dış Ekonomik İlişkiler

²⁵ Anayasa Mahkemesi Kararı, Tarih: 28.11.1985, Esas: 1985/2, Karar: 1985/22; Resmi Gazete, Tarih: 21.01.1986, Sayı: 18995, s.42.

Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”in DEİK’in görevlerini tanzim eden 5. maddesine göre de; Türkiye’nin yabancı ülkeler veya uluslararası topluluklarla olan ekonomik, ticari, sınai ve mali ilişkilerini izlemek, bu tür ilişkilerin kurulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak bulunmaktadır ki Ekonomi Bakanlığı’nın görev dağarcığı ile bütünleşik bulunmaktadır.

Böylece DEİK’in Ekonomi Bakanlığı’na bağlanmasını, hukuken ihticaca salih bir işlem olduğu ileri sürülebilir. Ancak burada son olarak durulması gereken nokta, DEİK’in TOBB’un elinden alınmasının TOBB’un kurumsal yapısına ve etkinliğine nasıl yansıtacağıdır. Bu problemin muhtemel neticelerinin tasvirleri çizilebilir. Mesela DEİK’in elinden alınmasıyla TOBB gibi Türkiye’nin en güçlü sivil toplum, ticari ve iktisadi kuruluşunun dış bağlantılarının bir gerileme dönemine girip girmeyeceği duraksama konusu olmaktadır. Diğer taraftan iç piyasalarla dış piyasaların entegrasyonu ve uyumunu Ekonomi Bakanlığı uhdesindeki DEİK ne kadar iyi icra edebilecektir? Acaba TOBB’daki DEİK kadar icra edebilecek midir? Şüphesiz bu soruların cevabını görebilmek için uygulama ve zaman gerekmektedir. Ama şurası şüphesiz çok önemlidir ki; TOBB’dayken yaklaşık 25 yıllık bir tecrübeye sahip olan DEİK’in Ekonomi Bakanlığı’na da bu tecrübeyi taşıyabilmesidir. Önemli olan DEİK’in ifa ettiği kamu hizmetinin nerede etkin ve rantabl ifa edildiğidir.

6.5. DEİK’in Ekonomi Bakanlığı’na Bağlanmasıyla TOBB İçin Meydana Gelen Gelir Kaybı

Burada değinilmesi gereken bir diğer önemli konu da DEİK’in Ekonomi Bakanlığı’na bağlanmasıyla TOBB için de ciddi bir gelir kaybının meydana gelmesidir. Yani yukarıda bahsedilen DEİK’in kaybedilmesiyle meydana gelen idari nüfuz ve ekonomik etkinlik kaybının yanı sıra bir de TOBB bakımından gelir kaybı yaşanmıştır. Bu gelir kaybı da aynı zamanda TOBB’un bütçesini ve etkinliğini azaltan bir durum arz etmektedir.

Nitekim TOBB'un uhdesindeyken TOBB tarafından çıkarılan **mülga** "Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik"²⁶'in 23. maddesinin 1. fıkrasına göre DEİK'in gelirleri; kurucu kuruluş üyelik aidatları, iş konseyi üyelik aidatları, TOBB katkı payı, hizmet ve proje karşılığı alınan bedeller, faiz gelirleri ve bağış ve diğer gelirlerden ibaret bulunmaktaydı. Dikkat edilirse kurucu kuruluş üyelik aidatları ve TOBB katkı payı gibi gelirler doğrudan TOBB'un kesesinden çıkmaktadır. Bu mülga Yönetmeliğin 5. maddesine göre "kurucu kuruluşlar" arasında, odalar ve borsalar da bulunmaktaydı. Ancak DEİK, TOBB'un bünyesinde bulunan bir organ olduğu için bu bir gelir kaybı ya da mali kayıp olarak görülmemektedir.

Şimdi ise DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmasından sonra çıkarılan "Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ile DEİK'in gelir kalemlerine bakmak yerinde olacaktır. Ancak bu gelir kalemlerinin temininde "kurucu kuruluş" kavramının önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. Bu yüzden gelirler kısmına geçmeden önce "kurucu kuruluş" kavramına açıklık getirmekte fayda bulunmaktadır. Yönetmeliğin m.3/1-e) bendine göre "kurucu kuruluş", DEİK'i oluşturmak üzere Ekonomi Bakanlığı tarafından belirlenen birlik, meclis, oda, borsa, dernek, vakıf gibi özel sektörü temsil eden kuruluşlar ile üst kuruluşları ifade etmektedir.

Yönetmeliğin 24. maddesinin 1. fıkrası DEİK'in gelirlerini düzenlemiştir. Bu madde hükmüne göre DEİK'in gelirleri;

- Ekonomi Bakanlığı bütçesinden yapılacak yardımlar,
- Kurucu kuruluşlar arasında yer alan ve bu Yönetmeliğin 9. maddesinin birinci fıkrasında sayılan beş kurucu kuruluşun bir önceki yıl gelirlerinden yüzde bir oranında ayrılıp izleyen yılın Şubat ve Ağustos aylarında ödeyecekleri katkı payları, *(Kurucu Kuruluşlar arasında yer alan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM),*

²⁶ Resmi Gazete, Tarih: 6 Aralık 2013, Sayı: 28843.

Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) ve Türkiye Müteahhitler Birliği (TMB) temsilcilerinden beş asil üye.),

- Ek-1’de yer alan kurucu kuruluşlardan Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ile Ticaret ve Sanayi Odalarının bir önceki yıl gelirlerinden binde beş oranında ayrılıp izleyen yılın Şubat ve Ağustos aylarında ödeyecekleri katkı payları, *(Yönetmeliğin Ek-1 listesinde yer alan “kurucu kuruluşlar” arasında; TOBB ve Ege Bölgesi Sanayi Odası ile İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Antakya, Denizli, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin, Sakarya ve Trabzon sanayi ve ticaret odaları bulunmaktadır.),*
- Bu maddenin (b) ve (c) bentlerinde sayılan kurucu kuruluşlar dışında olup Ek-1’de yer alan kurucu kuruluşların ve iş konseylerinin yıllık üyelik aidatları, hizmet ve proje karşılığı alınan bedeller, faiz gelirleri ve bağış, sponsorluk ve diğer gelirlerden ibarettir.

Yönetmeliğin bu hükümlerinden de görüleceği üzere Ekonomi Bakanlığı’na devredilen DEİK’in gelir kaynakları arasında kurucu kuruluş olması sıfatıyla da TOBB ve yukarıda sayılan önemli sanayi ve ticaret odaları bulunmaktadır. Bu TOBB ve yukarıda sayılan önemli sanayi ve ticaret odaları üzerine tahmil edilmiş bir çeşit mali mükellefiyettir.

Bu tablo sonucunda şu gerçek açığa çıkmaktadır ki DEİK’in Ekonomi Bakanlığı’na devrinde TOBB iki kere gelir kaybı halinde bulunmaktadır. İlki DEİK’in kendi bünyesinden çıkmasıyla uğradığı kayıp; ikincisi ise Ekonomi Bakanlığı’na geçen DEİK’e yapılan mali yardım. İlkinde TOBB, kendi bünyesindeki DEİK’e yardım etmesi her ne kadar bir gelir kaybı gibi gözükse de DEİK’in TOBB’a ekonomik girdileri bunu telafi edebiliyordu. Ama ikinci halde yani DEİK’in Ekonomi Bakanlığı’na geçmesi halinde ise TOBB’un reel anlamda uğradığı bir gelir kaybı tartışmasızdır. Ancak burada DEİK’in gelir kaynaklarından

birisinin de “Ekonomi Bakanlığı bütçesinden yapılacak yardımlar” olduğunu unutmamak gerekmektedir.

6.6. DEİK Mamelekinin Ekonomi Bakanlığı'na Devri ile TOBB İçin Meydana Gelen Kayıp

DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na devri ile TOBB için meydana gelen kayıplardan birisini de “DEİK'in Mameleki” olarak gösterilebilir. Zira bilindiği gibi TOBB'un bünyesinde yaklaşık çeyrek asırdır varlığını sürdüren DEİK hatırı sayılır derecede bilgi ve tecrübenin yanı sıra mamelek de edinmiştir. İşte bu DEİK'e ait mamelekin de Ekonomi Bakanlığı'na devri “Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve İş Konseyleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” inin “Geçici Hükümler” başlıklı 28. maddesinin 4. fıkrası ile mümkün olabilmektedir.

Bu fıkra hükmüne göre; 10 Eylül 2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 144. maddesi uyarınca 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesinin üç, dört ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırıldığından, 10 Eylül 2014 tarihi itibarı ile DEİK'in taşınır ve taşınmaz mal varlıkları, demirbaşları dâhil tüm aktif ve pasifleri ile faaliyetlerine ilişkin basılı ve/veya elektronik ortamdaki tüm üye şirket veri tabanı, muhasebe kayıtları, arşiv, belge, elektronik ve basılı ortamdaki her türlü materyalleri, bilgi, yazışma ve kayıtları ile kurumsal web sayfası, kurum tarafından yönetilen diğer web portalları, sosyal medya platformları giriş şifreleri, elektronik dizini ve diğer tüm bilgi ve belgeleri bu Yönetmelik yayımını takip eden yedi gün içerisinde yeni kurulan Dış Ekonomik İlişkiler Kuruluna devredilmiştir.

Bu hüküm ile sağlanan mamelek devrinin TOBB için ciddi bir maddi kayıp olduğu ortadadır. DEİK'in TOBB'un elinden alınmasının zarar hanesine bu mamelek devrini de yazmak gerekmektedir.

SONUÇ

Yukarıda da bahsedildiği üzere 5174 sayılı Kanun ve ilişik mevzuatı TOBB'a uluslararası ilişkiler alanında önemli görev ve yetkiler tevdi etmiş bulunmaktadır. TOBB'un tüzel kişiliğe sahip bir kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olduğu hususu, hem Anayasa hem de 5174 sayılı Kanun tarafından kayıt altına alınmıştır. Böyle bir yapıya sahip olan TOBB'un uluslararası ilişkiler alanında bazı görev ve yetkilere de haiz bulunması doğaldır. TOBB'un bu uluslararası ilişkiler alanındaki görev ve yetkileri ise; Türk özel ekonomisini dünya ekonomisine entegre etmek için yabancı ülkelerdeki odalar ve borsalar alanındaki gelişmeleri takip etmek; uluslararası toplantı, kongre ve fuarlar düzenlemek ile temsilcilikler ve irtibat büroları kurmak; yabancı ülkelerde temsilcilikler ve irtibat büroları kurmak ile Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Milli Komitesini kurmak ve faaliyetlerini yürütmek; ticari anlaşmazlıklarda görev alacak tahkim kurumlarını ve uygulanacak tahkim şartlarını oluşturmaktan ibaret bulunmaktadır. Bu yetki görevlere bakıldığında, TOBB'un başka bir kuruma hacet olmadan da bu görevlerini yerine getirmesi ve yetkisini icra etmesi mümkün bulunmaktadır.

Diğer taraftan TOBB, yukarıda sayılan bu görev ve yetkileri, **“Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Kurul Çalışma Esasları Yönetmeliği”** tarafından düzenlen bazı komisyonlar eliyle de yerine getirmesi mümkün bulunmaktadır. Buna göre bu komisyonlar “Dış İlişkiler Komisyonu” ve “Avrupa Birliği Uyum Komisyonu”ndan ibarettir. Daha önce bahsedildiği gibi “Dış İlişkiler Komisyonu”, Türkiye'nin dış politika öncelikleri çerçevesinde, Türkiye-ABD ilişkileri, genel olarak Ortadoğu, Kuzey Afrika ve özellikle Irak, İran Suriye ve İsrail-Filistin, Kafkaslar, Balkanlar ve Dünya Ticaret Örgütü, OECD gibi ülke, bölge ve örgütlerle ilişkiler hususunda çalışmalar yapmakla görevli bulunmaktadır. Ayrıca “Dış İlişkiler Komisyonu”, TOBB Başkanı'nın havale edeceği konuları incelemek, rapor hazırlamak ve TOBB Genel Kurulu'na sunmakla da görevli ve yetkili bulunmaktadır. Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ise, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerinin iş dünyasını ilgilendiren konularını takip etmek, TOBB

Başkanı'nın havale edeceği konuları incelemek, rapor hazırlamak ve TOBB Genel Kurulu'na sunmakla görevli ve yetkili bulunmaktadır. Ancak TOBB genel kurulu ihtiyaç halinde başka komisyonlar da kurabilmektedir. Buradan da görüleceği üzere TOBB, **“Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Kurul Çalışma Esasları Yönetmeliği”** gereğince bu bahsedilen komisyonlar marifetiyle dış ilişkilerini yürütebilmektedir.

TOBB'un uhdesinde bulunan uluslararası ilişkiler alanındaki görev ve yetkiler ile bu komisyonlar vasıtasıyla uluslararası ilişkilerini yürütebilmesi mümkün görülmektedir. Bunun dışında DEİK'in de elinde bulunması, hiç şüphesiz TOBB'un uluslararası ilişkiler alanında daha etkin olmasını sağlaması mümkün bulunmaktaydı. Ama yukarıda da bahsedildiği gibi DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'na bağlanması kanunkoyucunun iradesine bağlı bir yasal işlem olmasından dolayı önümüzdeki yıllar içerisinde DEİK'in Ekonomi Bakanlığı'ndaki performansını veri almak gerekmektedir. Burada önemli olan DEİK'in TOBB'da mı yoksa Ekonomi Bakanlığı'nda mı daha etkin olduğudur. Yoksa hem TOBB'un DEİK'siz elinde bulunan uluslararası ilişkiler görev yetkilerine hem de DEİK'in görev ve yetkilerine aralarında çok ta bir ayrılık bulunmamaktadır. Yani TOBB elindeki görev ve yetki ve diğer enstrümanlarla uluslararası ilişkiler alanında etkin olması rahatça mümkün olabilmektedir. Tabii burada DEİK gibi büyük ve tecrübeli bir kurumsal varlığın TOBB'dan transfer edilmesi ilk etapta TOBB için önemli bir kayıp gibi gözükmektedir. Ancak demin de ifade edildiği gibi TOBB elindeki görev ve yetki ve diğer enstrümanlarla uluslararası ilişkiler alanında DEİK'in ayrılmasıyla meydana gelen eksikliği kapatabilecek niteliktedir.

Ancak TOBB'un DEİK'i kaybetmesiyle maruz kaldığı gelir kaybını ya da mali kaybını telafi etmesi zor bulunmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi TOBB, DEİK sayesinde ciddi bir gelir ve mamelek varlığına sahip bulunmaktaydı. Bu da doğası gereği TOBB'un uluslararası arenada mali anlamda ciddi bir etkinlik sağlamaktaydı. Şimdi ise DEİK

sayesinde elde ettiği gelirden olduğu gibi diğer yandan TOBB ve bazı odalar ve borsalar DEİK'e gelir aktarmak zorunda kalmıştır. Ancak DEİK'e Ekonomi Bakanlığı da gelir aktarmakla yükümlü tutulmuştur. Bu hususta Ekonomi Bakanlığı'nın DEİK konusunda nasıl ciddi bir görevle yüklendiğine karine oluşturmaktadır. Sonuçta Ekonomi Bakanlığı'da devletin bir bakanlığı olarak bu görevi en az TOBB kadar etkin ifa etmesi gerekmektedir.